

KÉP

Mintha egy titkos kéz a messzeségből
arany fonállal vonszolná magához
a napfényben fürdő fákat, réteket,
úgy tűnnek el a csodaszép vidékek,
füstfellegek közt, a vonatom megett.

Izmos parasztlak lendülő karokkal
hasítják ki a föld puha öléből
a nyomorúságos nap kenyeret;
Hé! kiáltok, de ujjongó hangomat
széjjeltépdesik a vonatkerekek.

Hegyek és mezők lágyan összefolynak
bennem, mint festő vásznán tarka foltok
s díszítik élénk színekkel szívemet;
a kép közepén parasztleányka áll
és a kendőjével visszainteget.

SZLOVENSZKÓI TAJKÉP

Üdvözöllek, ti hegyek, néma völgyek,
márk itt alattam színesen lebegtek
a júliusi fényben! Halk léptekkel
jöttem s félénken bontom meg a csendet,

mely ájultan hever a völgyek mélyén,
hegycsúcsokon, hullámszó búzaföldön...
Hahó! Hahó! — üdvözölnek az erdők
és elfelejtem, hogy magamat köszöntöm.

Ember sehol. A hegyek oldalában
szétszórva kicsiny parasztkunyhók állnak.
Ó, be jó lenne nyomorult sorsukat
lekiabálni innen a világnak, —

de sehol senki, a kéklő hegyekre
széltől üldözött bodros felhők szállnak;
kis tótfücska közel a dombon
és kurjongat a szétszaladó nyájnak.

A SZAKSZERVEZETEK FRANCIAORSZÁGBAN

Irta: JORDÁKY LAJOS

A francia szakszervezeti mozgalom, melynek keletkezése a francia szindikalizmus közel nyolc évtizedes multjába nyulik vissza s döntő erejét a franciaországi munkáspártok történetében 1934-ben bekövetkezett fordulatnak, az egységfrontnak köszönheti, ma már a történetírás problémája. A minap írta meg *Leon Jouhaux*, a franciaországi szakszervezeti szövetség főtitkára, *Általános Munkás Szövetség* címen¹ a szindikalizmus kialakulását, a mai franciaországi közéletben elfoglalt helyzetét és a gazdasági válság megszüntetésére irányuló munkatervét. Az új hatalommá nőtt franciaországi szindikalizmus ezzel az elemző és bíráló társadalomtudományi érdeklődés előterébe került.

A szakszervezeti mozgalom kialakulása Franciaországban tulajdon-

képpen csak a XIX. század hatvanas éveiben kezdődik, amikor *III. Napoleon* tekintélyuralmi rendszerét a polgárság liberális jellegű rendszere kezdi felváltani. A szindikalizmus a modern kapitalizmus szülötte. Hiszen a nagyipar teremtette meg a széles munkástömegeket: a munkások élethelyzetükön javítandó a harc kollektív formájának keresése közben a szervezkedéshez jutottak el. Már az 1840-es években alakulnak ugyan kölcsönös segítőegyesületek, munkásklubok, kulturcsoportok Párizs környékén s *Louis Blanc* és *Albert* 1848-ban résztvesznek a kormányban is, ám a munkásegysületek jó részét a második császárság kormánya 1848 júniusa után feloszlatta. Azokat a szervezeteket viszont, amelyek valamilyen módon elkerülték a feloszlátást, az 1851-i államcsíny után tiltották be. A szindikalizmust megelőző szervezkedés kezdetleges formája így a föld alá került. A francia szindikalizmus alapjait az angol trade-uniók vezetőivel összeköttetésbe lépő haladó francia munkások fektetik le a hatvanas években. 1865-ben alakul meg a megelőző évben létesült Internacionálé franciaországi szekciója, három év múlva pedig az első munkásszakszervezetek (*Chambre syndicale ouvrière*). A mozgalom első éveiben a marxisták befolyása igen csekély. Jelentőséget s az irányításban döntő súlyt 1870 közepén szereznek, de a kommün leverése után szervezeteiket betiltják. A szakszervezeti mozgalom néhány éves stagnálása következik, 1876-ban 94 párizsi és vidéki szervezet kongresszust tart, amelyen feltűnik a marxi befolyás alatt álló *Jules Guesde* csoportja is. Az 1878. évi lyoni kongresszuson még kisebbség, de a következő, Marseilleben tartott kongresszuson már győzelmet aratnak a marxisták. Ezen a kongresszuson határozták el az önálló politikai párt: a franciaországi *Szocialista Párt* megalakítását. Ez a tett, mely nagy mértékben járult hozzá a francia osztálytudatos munkásmozgalom kialakulásához, ugyanakkor az erősödő egységes szakszervezeti mozgalom több irányzatra való szakadásához vezetett.

1881-ben Franciaországban már 500 szakmai szervezet működik, ebből 180 Párizsban. Még ez évben egyes városokban a különböző szakmai szervezetek helyi tanácsokba és szövetségekbe való tömörülése is megkezdődik és megalakulnak az első országos szakszervezeti szövetségek (a nyomdászok s a bányászok szövetségei).

1884-ben a szakszervezeteket törvényesen is elismerik. A kormánynak ez az intézkedése heves *ellentállást* váltott ki a szakszervezetekben, miután forradalmi jellegüket féltették a törvényes elismeréstől. A törvény például megtiltotta a szervezkedést az állami üzemek munkásai és tisztviselői között s az egész mozgalmat hatósági ellenőrzés alá rendelte. A törvény körüli vita néhány évig tart. A 90-es évek felé a szakszervezetek álláspontja megváltozik s a munkáltató szervezetekkel folytatott harcok sokkal fontosabb problémák megoldását sürgetik. A munkafeltételek megjavításáért folyó küzdelmek a munkásság szorosabb keretekbe való szervezését és központi irányítását követelik. Országos szervezet létesítésével ugyan már a lyoni kongresszuson is próbálkoztak a guesdisták, akiknek sikerült megalakítani ott egy szakszervezeti szövetséget, ez azonban nem ölelte fel az egész szakszervezeti mozgalmat. 1887-ben Párizsban megalakítják az első *munkástőzsdét*, amelyet követnek a többi városok is. A munkástőzsdék a szakszervezetek irányítása alatt álló munkáshelyező hivatalok, amelyek emellett a dolgozók nevelésével foglalkoztak. Könyvtárakat állítanak fel, szaktanfolyamokat szerveznek, gazdasági-tudományos-technikai előadásokat rendeznek, látutazók részére lakóhelyekről gondoskodnak, stb. A politikamentességet hirdető munkástőzsdék 1892-ben kongresszust tartanak, amelyen megalakítják a

szocialista munkáspárt befolyása alatt álló szakszervezeti szövetség el-lensuiyozására a munkástőzsdék szövetségét. Ezekben az években éles harcok folynak az összes szakszervezetekben a guesdista-marxisták, al-lemanisták, blancisták, független szocialisták és a magukat *Proudhon*-tól származtató „igazi” szocialisták között. A szakszervezetek federációjá-ban a *guesdistáké* a túlsúly, a munkástőzsdékben Proudhon hívei: a *szin-dikalisták* kerülnek az élre.

Legélesebb a vita az általános sztrájk és a szakszervezeteknek a napi politikában való részvétele körül. Az általános sztrájk kérdésében a szocialisták annak felfüggesztése mellett foglaltak állást. A legeredmé-nyesebb harci eszköznek a politikai és parlamenti akciókat tartották: a dolgozók önálló politikai pártba való szervezését, s a parlamenti többség megszerzésén keresztül az államhatalom meghódítását. A szakszerve-zeti mozgalom másodrendű kérdéssé vált, mivel — felfogásuk szerint — semmiféle társadalmi átalakítás nem valósítható meg a tőkésrendi társada-lomban. Szerintük „a szakszervezet a szocializmus elemi iskolája kell, hogy legyen, a párttagok toborzására szolgáló intézmény”. A szindika-listák viszont élesen szembehelyezkedtek a politikai pártokkal, a parla-menti harcok szükségességét nem ismerték el, egyedüli helyes módszer-nek a direkt akciókat, az állandó általános sztrájkokat tartották.

1895-ben az elvi ellentétek ellenére Limogesben az összes szakszerve-zetek és munkástőzsdék egységes kongresszusa megteremti a szakszerve-zetek szervezeti egységét, megalakítva a *Confédération Générale du Tra-vail*-t, az Általános Munkás Szövetséget. Az alapszabályok szerint a CGT tagjai lehetnek a szakszervezetek, munkástőzsdék, a különböző szakmai szervezetek helyi szövetségei, a megyei vagy tartományi szakszervezetek szövetségei, az országos szakszervezeti szövetségek, a különböző szakmá-kat felölelő ipari szakszervezeti federációk és a munkástőzsdék országos szövetsége. Ez az egységesítés 1902-ig csak formai. Addig ugyanis a CGT két szekcióra oszlott: a tulajdonképpeni szövetségre, amely az or-szágos szakmai szövetségeket és helyi szakszervezeteket ölelte fel, és a munkástőzsdék szövetségére, amelyhez minden városból egy szövetség csatlakozhatott. A két szekció megőrizte pénzügyi autonómiáját és az egységesítés előtti kongresszusaik által meghatározott hatáskörét. Kü-lön tartották meg kongresszusaikat is, bár egyidőben és ugyanazon vá-rosban. A CGT központi vezetősége a két szekció vezetőségei. A CGT e korszakáról írja Jouhaux, hogy inkább szövetkezés, mint egyesülés a lé-nyege. A teljes egységesítés, a központosítás 1902-ben következik be a Montpellier-i kongresszuson. Itt mondták ki, hogy „egyetlen szakszer-vezet sem lehet a CGT tagja, ha nem csatlakozott szakmája országos szö-vetségéhez és valamelyik munkástőzsdéhez vagy a helyi szakszervezeti tanácshoz.” E szerint az egyes szervezetek csak közvetve, szakmai szövet-ségeiken keresztül válhattak a CGT tagjaivá, ami már biztosította a köz-pontból való egységes irányítást.

A szakszervezetek és a politika viszonya igen érdekes kérdése a fran-ciaországi munkásmozgalomnak. Említettük, milyen éles volt a harc eb-ben a kérdésben a szocialisták és a szindikalisták között. A CGT egysé-gének előfeltétele csak a politikai frakcióktól való függetlenség lehetett. Amíg a szocialisták politikai befolyása az irányító tényező, addig a CGT irányítását a munkástőzsdék szövetsége nem is fogadja el. 1902-ben, ami-kor kimondják, hogy a CGT egyetlen politikai párt mellett sem foglal ál-lást, a CGT központosítása teljessé válik. Ez azonban nem jelentette a különböző irányzatok egymásközi harcának megszűnését. A küzdelem új formában tovább tart. A „szocialista” és „szindikalista” csoportok he-

lyett a szervezetekben, szövetségekben, kongresszusokon most a „reformisták” és a „forradalmiak” csapnak össze. A nyílt ellentéteket a nyolc órai munkaidőért folyó harc váltja ki. Az *anarkista* befolyású antiparlamentáris és államellenes forradalmi szárny a 8 órai munkaidő kivívását csak a munkásság direkt akciói révén vélte megvalósíthatónak. Velük szemben a *reformisták*, mögöttük a szocialista párttal, a parlament és államhatalom segítségével akarták törvénybeiktatni. A szocialista párt az ellentétet kihasználva, hogy a CGT-t újból a párt mögé állíthassa, az 1906-i Amiens-i kongresszuson a textilipari federáció képviselőivel javaslatot terjesztett elő, amely szerint „a CGT vezetősége minden alkalommal, amikor a körülmények megkívánják, esetről-esetre kinevezett vagy állandó delegátusaival üljön össze a szocialista párt vezetőivel, hogy együttesen könnyebben vihessék győzelemre legfontosabb reformköveteléseiket.” A kongresszus ezt a javaslatot nem fogadta el. Ellenkezőleg, megerősítette a CGT függetlenségét biztosító határozatokat, annak a kihangsúlyozásával, hogy a szakszervezeti mozgalom az osztályharc alapján áll és minden tag, mint *egyén* résztvehet abban a politikai pártban, amely világnézeti és politikai meggyőződéseinek megfelel. A két irányzat közötti harcnak, mely bizonyos dezorganizációt idézett elő a CGT-ben is, a háború kitörése vetett véget. A vezetők egy része bevonult, a kivételes háborús állapotok az aktív szakszervezeti mozgalmakat egyidőre megbénították. A CGT a világháború első éveiben Jouhaux vezetésével, együttműködik a kormánnyal. A szakszervezetek aktivitásukat újból 1916-ban kezdik meg. Sztrájkokat vezetnek le és a béke mellett foglalnak állást. 1917-ben újabb irányzati harcok lángolnak fel a CGT kebelében. A forma egészen új. Ha a mozgalom első korszakában a szocialisták és szindikálisták között folytak a harcok, az 1902-1914 időszakban pedig a forradalmi és reformista irányzat között, most 1917-től 1935-ig a szociáldemokraták és kommunisták kerülnek egymással szembe. A szakszervezeti ellenzék, amely már az 1917. évi Clermont-Ferrand-i, majd az azt követő párizsi kongresszuson is mozgolódott, 1919-ben Lyonban, már szervezetten jelenik meg. A Vörös Szakszervezeti Internacionálé és a franciaországi kommunista párt nyomására a forradalmi ellenzék ellene szegül az amszterdami Internacionáléhoz való csatlakozásnak, majd amikor a csatlakozást többség mégis elfogadja és a szélsőséges csoportok ellen szankciókat akarnak életbeléptetni, az 1921. évi líle-i kongresszus után a szakszervezetekbe beépült forradalmi szindikálista bizottságok kivonultak s megalakítják a CGTU-t (*Confédération Générale du Travail Unitaire*). A szakadás után az eddigi 2 milliós taglétszám erősen lepadt. A CGT taglétszáma 1922-ben 300.000, a CGTU-é viszont 500.000. A szakadás utáni első kongresszus 1923-ban megindítja a CGT reorganizálását, minek következtében — tíz évvel a szakadás után — a CGT taglétszáma 800.000-re emelkedik, a CGTU taglétszáma pedig 280 ezerre süllyed.

1922-től 1934-ig a két szövetség közt a harc kegyetlen. Közeledés 1934 február 6.-án a szervezett-regresszió fellépésének óráiban történt. A CGT ugyanis ekkor 24 órás általános sztrájkot rendelt el, amelyhez csatlakoztak az Egységes Szakszervezetek is. Együttes akciók, közvetlen tárgyalások, majd az egység megteremtése lett az eredmény. A szakszervezetek egységesítése körüli vitákban a CGTU eleinte ragaszkodott ahhoz, hogy az egységesítő kongresszust egy paritásos alapon választott bizottság készítse elő. Végül azonban a CGT álláspontja győzött s az egyesítést a szövetségek számarányának megfelelően összeállított bizottságok hajtották végre. Az egység végrehajtása több, mint egy évig tartott, amely-

nyíltan alulról fölfelé valószínűsítették meg. Először a helyi szakszervezetek fuzionáltak. Ezt követték a megyei és tartományi szövetségek egyesülései. Mindezek megtörténte után a két szövetség egységét az 1936. évi márciusi toulousei kongresszus mondotta ki és választotta meg új, egységes vezetőségét és csatlakozott az amszterdami szakszervezeti Internacionáléhoz. Az egyesített CGT taglétszáma 1936 márciusában 900.000, amely 1937 elejére — 5 millióra emelkedett. Az egység eredménye a munkáspártok és a népfronti kormány által kivívott gazdasági-szociális törvények, a 40 órás munkahét, a fizetéses szabadságok és a kötelező kollektív munkaszerződésekre vonatkozó törvény.

A CGT irányítása azóta egy 8 tagú bizottság kezében. A 8 tag közül *Racamon* és *Frachou* tartozik a régi CGT-hoz, míg a többiek, *Jouhaux*-val és *René Belin*-nel az élükön a régi CGT vezető gárdájából kerültek ki.

A francia szindikalizmus mindenkor a legszorosabb kapcsolatokat tartotta fenn a többi országok mozgalmával. A háború után nagy szerepet játszik az amszterdami Internacionálé újjáalakításában, mintegy megalapítója a Népszövetség mellett felállított *Nemzetközi Munkaiügyi Hivatal*nak, tevékenykedik a francia-német közeledés érdekében, részt vesz a felső-sziléziai konfliktus elsimításában, napjainkban pedig a leg-erősebb nyomást fejtő ki a francia kormánytól a spanyolországi törvényes kormány támogatása érdekében és nagyszabású segélyakciókat folytat le a spanyol köztársaság lakossága javára.

A CGT-nek van munkaterve is. A tervet a múlt évi egyesítő kongresszuson fogadták el. Célja: a gazdasági válság legyőzése. A terv szerint a válság elleni harc megoldásra váró feladatai: 1. a tömegek fogyasztó képességének a növelése; — 2. a hitel és kúcsiparok nacionalizálása; — 3. a nemzet nagyrészének egy táborba tömörítése a pénzügyi oligarchia ellen.

A tömegek fogyasztóképességének növelését a dolgozók fizetéseinek az emelésével és a munkanélküliek tömegeinek elhelyezésével véli elérni. A Nemzeti Bank állami felügyelet alá helyezését és a hadiipar nacionalizálását végre is hajtották, amit követni fog a vas- és elektromosipar államosítása is. A nép nagy részének tömörítése a Népfrontban valósult meg. A szakszervezeti szövetség azért tekinti fontosnak ezt, mert ma még a nemzet többségét különböző rétegek alkotják. Alig van ország, ahol a munkásság alkotná a többséget. Már pedig ha a gigantikusan koncentrált kapitalizmustól a különböző társadalmi osztályok: a munkásság, földművelés és középosztály, előnyöket akarnak, akkor tömörülniök kell. A gazdasági élet irányítása manapság néhány nagy bank és tröszt kezében. Az előbbieket a *hitel*, az utóbbiakéban a *piac*. Az integrál-szocializálás ezekkel a hatalmakkal szemben a mai körülmények között nem lehet konkrét célkitűzés. A teendő tehát, mondják a CGT közgazdászai, a gazdasági életet irányító helyekre való bejutás és azok meghódítása. Ezért kell a hitel és nagyipar feletti ellenőrzés és aktív beavatkozás fegyveréhez nyulni. A mai társadalomban kell leraknunk, az új konstruktív gazdaság alapjait. A *plánizmus* igen érdekes része korunk szocialista problémáinak, ideológusai azonban alapvető hibát követnek el saját elméleti kiindulásukkal: a marxista elmélettel szemben, amint nem elégszenek meg a mai társadalom, a válság-kapitalizmus életébe belenyúló gyakorlati-gazdasági intézkedések végrehajtásával, hanem külön *ideológiát* teremtenek ebből a konkrét napi feladatból. A plánizmus lehet ügyes harci eszköz, de mint öncélú ideológia helytelen.

A CGT mellett Franciaországban vannak még más nem szocialista irányzatú szakszervezeti mozgalmak is. De ezek úgy mennyiségi, mint

minőségi szempontból messze elmaradnak az előbbtől. Ilyenek:

1. A *keresztény munkások szövetsége* (Confédération française des travailleurs chrétiens). Tagadja az osztályharcot s XIII. *Leo Rerum Novarum...* és XI. *Pius Quadragesimo Anno...* kezdetű enciklikáira építi fel munkáját. Az első keresztény szakszervezetet *Hieron* atya alapította 1887-ben, négy évvel az első enciklika megjelenése előtt. Kereskedelmi alkalmazottak szakszervezete volt ez. Később az északi iparvidékeken, a bányá, textil, vas és fém, butor és építőiparban folytatták szervezőmunkájukat. A szövetséget 1919-ben alakították meg. Kötelékébe 800 szakszervezet, 24 tartományi és 13 országos szövetség tartozik kb. 500.000 taggal. A korporativizmussal épp oly élesen szembe helyezkednek, mint a marxizmussal. Az államtól független, szabad szakszervezkedés hívei. Van munkatervük is s ez sok kérdésben hasonlít a CGT munkatervéhez. A CGT részéről szervezett sztrájkokat támogatják: a katolikus munkások is résztvesznek a bérharcokban. A szövetség egyébként tagja két nemzetközi szövetségnek: a *Keresztény Tisztviselők Nemzetközi Föderációjának* és az 1921-ben Hágában alakított *Keresztény Szakszervezeti Internacionálé*-nak.

2. A *professzionális szakszervezetek szövetsége* (Confédération des Syndicats professionnels français). 1937 elején alapították ezt a „politikamentességet“ hirdető szövetséget a volt *Tűzkereszt* mozgalom tagjai. Szoros kapcsolatokat tartanak fenn *De la Roque* ezredes *Francia Szociális Párt*-jával. Első szervezeteik 1936 nyarán alakultak. Céljuk a CGT hátbatámadása és gyöngítése a nagy sztrájkok alatt. A korporatív államesszme hívei. Programjukból idézi *Raymond Millet*² a következőket: „Az állam szerepe, hogy megteremtse a termelés és fogyasztás közötti egyensúlyt, elsimítsa a konfliktusokat és megvédje a családot. A szindikalizmus szerepe... létrehozni a Tőke és Munka közötti harmóniát.“ Jelentéktelen szövetség, amelyből néhány hónapos működése alatt több csoport kivált.

3. *Mérnökök, munkavezetők, főnökök és technikusok szervezetei*. Ezek a szervezetek eredetileg a munkaadók oldalára állottak. Először ez év januárjában Lilleben csatlakoztak a sztrájkolókhöz, miért is a CGT erétegek megszervezésébe fogott. A CGT befolyása már is növekszik, különösen a technikusok köreiben.

4. *Autonóm szervezetek szövetsége*: 1936 októberében alakult, apolitikus, viszont egyes jobboldali pártok befolyása alatt áll. Ellenmondásokkal teli ideológiájuk a munka és a tőke harmónikus együttműködésének megteremtésén fáradozik.

5. *A francia korporációk szövetsége*. Közös szervben akarja egyesíteni a munkaadók és dolgozók szervezeteit.

6. *Forradalmi szindikalisták általános munkászövetsége*. Gyökeresen változtató tervük azonnali véghezviteléért küzdenek. Szerintük a szakszervezeteknek jut a legfontosabb szerep a társadalom átalakításában, amit nélkülük nem is lehet véghez vinni. Erősebb csoportjaik csak Lyonban és Limogesben működnek.

Más, önálló szakszervezeti mozgalom Franciaországban nincs. Akadnak még bizonyos jobb és baloldali ellenzéki csoportok, de a CGT keretein belül. Ilyen ellenzék a *Jacques Doriot*-ot követő kis csoport és a *trockijisták* befolyása alatt álló mozgalom. Doriot, ellentétben a többi regresszív pártok vezetőivel, nem híve a külön szakszervezeti mozgalomnak. Szerinte a legerősebb szervezetben, magában a CGT-ben kell küzdeni a marxizmus ellen. Hívei csupán Saint-Denis városkájából rekrutálódnak, de Doriot legutóbb itt is kibukott a községi választáson. A trockijis-

ták befolyása sem nagy a szakszervezetekben. Állandóan kritizálják a szakszervezeti vezetést s egyformán támadják a szociálisták mindkét szárnyát. Mozgalmuk erősen szektajellegű.

S Z E R E S D M A G A D

Írta: SINKÓ ERVIN

Az apjának, a nagyapjának bizonyára éppoly görbe volt a háta, mint neki, aki alig mult tizéves s már éppugy, mint az apja és nagyapja tível a kezében naphosszat ott ült a szűk ucca egyik szövetek, petróleum és ételek szagától terhes sötét szobájában. Egy nagy konfekciós áruháznak dolgozott az egész család s a kisfiú napjában nyolcvan gombot varrt fel a nadrágokra, mellényekre meg kabátokra. Felvitte volna ott tán napi kétszáz gombig is, ha a lengyel kisvárosba be nem tör a véres vihar, a pogrom... Mikor én találkoztam vele, akkor már harminc körül járt s megfordult már a félvilágban városról városra, országról országra üzetve.

— Azon mulik minden, hogy az ember megtanulja magát szeretni. Egész szívvel és egész lélekkel, annyira, hogy... — és látom magam előtt Áront, amint további magyarázat helyett kinyújtja a karját s a hosszú, fehér ujjait úgy mozgatja a levegőben, mintha valami láthatatlan zongora billentyűin futtatná őket végig. A fekete szemei elnéztek a fejem fölött, orrcimpái megremegtek, vértelen vastag ajka körül örvendező mosoly villant s a sovány nyaka előrehajolt, mintha látna valakit, aki feléje közeleg. Néha mondott olyan szavakat, amiket nem lehet elfelejteni, de általában az arca, a legendás multja többet ígért, mint amit beszédben nyújtani tudott. Műveletlen volt és talán nem is okos.

— Te... te talán szereted magad? — kérdeztem és nem tudtam nem mosolyogni.

— Egész szívvel és egész lélekkel — mondta és hozzátette csendesen — ez talán még legfőbb tanító mesterünk tanainál is fontosabb, én legalább is csak azóta vagyok jó és erős.

S elbeszélte, hogy mióta. Ugy kezdődött, mint mindig: át kellett csempésznie magát a német határon, hogy odaát valakinek a kezébe juttasson egyetlen, az ő számára érthetetlen, de nagyon fontos levelet. Szerette az ilyen kirándulásokat. Szép az, ahogy az embert, aki különben nyomorult és haszontalan éhenkórász, túl a határon egyszerre egész sereg ismeretlen férfi és nő védi, őrzi, gondozza, izgul érte! S ezuttal is úgy volt: mint dugnivaló lopott kincset, adták Áront kézről-kézre, vitték egyik helyről a másikra. S nem is lett volna semmi baj, ha ezuttal is mint mindig, piszkos kis szobákból piszkos kis szobákba, egyik szalmazsákról a másikra hurcolják. A biztonságos szegény lakosokból azonban kifogytak. Volt azonban egy másfajta. A gazdája családotul tengerpartra ment s a házmester, akinél megőrzésre hagyta a kulcsot, az ő emberük. Megmondták Áronnak előre, hogy nem szabad felesleges lépést se tennie majd, mert alul a lakók meghallhatnák, nem szabad természetesen a leeresztett ablakredőnyöket se felhuzni, villanyt se szabad gyuj-

1. Leon Jouhaux: La CGT ce qu'elle est. Ce qu'elle veut. (Editions Gallimard, Paris). — 2. Raymond Millet: Jouhaux et la CGT (Editions Denoel, Paris).